

KOŁO HISTORYCZNE „KRONIKA PUSZCZYKOWA”

Wrzesień 2004

nr 5

e-mail: biblioteka@lq.pl

Okruchy ze stołu dziejów harcerstwa w Wielkopolsce i w Puszczykowie

Określenie „okruchy” jest tu bardzo uzasadnione. Nie mamy bowiem kompletnych dokumentów, które wprost i bez domysłów ukazywałyby powstanie i rozwój harcerstwa w Puszczykowie. Taki stan rzeczy może pochodzić ze zwykłej ludzkiej niedokładności, ale wydaje się, że głównie wynika z innych dwóch przyczyn. Pierwsza - to rok 1939 i okres okupacji hitlerowskiej. I druga przyczyna - okres powojenny, gdy władze komunistyczne chciały wchłonąć harcerstwo do swych struktur partyjnych, ideowych. W obu wypadkach ukrywano lub częściowo niszczone dokumentację, aby nie wpadła w ręce wroga. Często niewiele to pomogło, bo obce wywiady znały dokładnie nasze struktury organizacyjne, ale zawsze utrudniało lub uniemożliwiało im pracę.

Zdaje sobie sprawę z ogromnych braków faktograficznych dotyczących harcerstwa w Puszczykowie. Wiem, że bez pomocy mieszkańców nie zdołamy wypełnić tej luki. „Koło Historyczne *Kronika Puszczykowa*” zbiera wszelkie dokumenty, informacje, wspomnienia i służy pomocą w spisaniu relacji, zwłaszcza z wojennych i peerelowskich dziejów harcerstwa w Puszczykowie.

Adres: Koło Historyczne przy Miejskiej Bibliotece Publicznej w Puszczykowie, ul. Wysoka 1. Tel. 8-194-649.

Ludwik Madej

Polskie harcerstwo

Harcerstwo w Polsce powstało z syntezy wzorców angielskich (skauting) i tradycji polskich związków młodzieżowych. Oznaczało system wychowawczy będący spójnym zbiorem celów i metod oraz ruch społeczno-wychowawczy młodzieży polskiej zapoczątkowany w latach 1909-1911.

Miejscem narodzin harcerstwa był Łwów a oparcie prawno-organizacyjne zacerpnięto od Towarzystwa „Sokół”. Do pracy w harcerstwie włączyli się również członkowie innych ruchów i organizacji (Zarzewie, Zet, Pet, Eleusis), a w Wielkopolsce także członkowie kół i stowarzyszeń młodzieży katolickiej, organizowanych przy parafiach i cechach rzemieślniczych.

Na ogół przyjmuje się, że harcerstwo formalnie powstało podczas pierwszego kursu skautowego, który miał miejsce we Lwowie w 1911 roku, a w Wielkopolsce rozprzestrzeniło się od roku 1912. Skauting szybko rósł w siłę uczestnicząc we wszystkich wydarzeniach społeczno-politycznych kraju. W roku 1939 harcerstwo liczyło około 200.000 członków w 17 chorągwiach harcerskich i 15 chorągwiach harcerek.

Krzyż harcerski

Krzyż harcerski zawsze był otoczony szacunkiem jako godło, symbol, znak polskiego harcerstwa i podlegał szczególnej ochronie (ścisła ewidencja). Jego kształt, który przetrwał niezmiennie do dnia dzisiejszego, zaprojektował w 1912 roku członek kierownictwa „Zetu” - ks. Kazimierz Lutosławski¹. Podał także jego symbolikę. Od początku przyjęło się też hasło-pozdrowienie: „CZUWAJ”.

Symbolika krzyża

Krzyż harcerski powstał na wzór krzyża Virtuti Militari. Na wszystkich jego ramionach widnieją kropeczki, jak ziarnka piasku, symbolizujące mnogie, niezliczone dobre czyny, duże i małe. Pomiedzy ramionami wpleciony jest wieniec, złożony z lewej strony z liści dębowych, z prawej z liści laurowych.

Wieniec (liść) laurowy (wawrzynowy) - symbolizuje czyn bohaterski, odwagę, nieśmiertelność.

Wieniec triumfalny z liści wawrzynu dawany był zwyciężcom wodzowi rzymskiemu. Miał go oczyścić z krwi przelanej na polach bitew; później stał się emblematem, znakiem zwycięstwa i triumfu (zbierać laury, spocząć na laurach).

Wieniec (liść) dębowy - wieniec z liści dębowych dawano żołnierzom, którzy w czasie bitwy uratowali życie współbatalionowi (corona civis) i był emblematem wolności, siły, potęgi, odwagi, nagrody.

Na poziomych ramionach krzyża przedzielone na dwie sylaby hasło „czuwać”.

Czuwać, troszczyć się, dbać, doglądać, pielegnować, piastować, przygarniać, patronować komuś, brać w opiekę, bronić, strzec, stróżować.

W środku krzyża w okręgu stylizowana lilijka, a w niej dwie gwiazdki-oczy z promieniami na wszystkie strony. Harcerz powinien wszystko widzieć i nad wszystkim czuwać.

Oko to symbol czujności, troski, straży; mieć oczy szeroko otwarte.

Lilija, lilijka - symbolizuje chwałę, królewskość, majestat, dobroczynność, piękno, wdzięk, nadzieję, opiekę nad wybranymi.

I wreszcie pierścień, okrąg, koło - symbol doskonałości, równowagi, jedności.

Koło zamknięcie chroniące przed zewnętrznym chaosem, dające magiczne bezpieczeństwo każdemu, kto się w nim znajdzie. Zakłęte koło - w jego obręb nie może się przedostać nieprzyjaciel.

- 1 Związek Młodzieży Polskiej „ZET” (ZMP „Zet”, Zet). Tajna organizacja skupisk akademickich w trzech zaborach utworzona z inicjatywy Z. Milkowskiego przez Z. Balickiego. Pierwszy zjazd odbył się w Krakowie 14 stycznia 1887 roku. W Poznańskim członkowie „Zetu” (Towarzystwo Tomazasa Zana - TTZ) brali udział w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919.
- 2 Ks. Kazimierz Lutosławski (1880-1924), z wykształcenia lekarz i ekonomista, z zamiłowania pedagog, z powołania kapłan. Był członkiem kierownictwa „Zetu”, od 1919 roku posłem na Sejm a od 1920 roku kapelanem wojskowym.

Początki harcerstwa w Puszczykowie

W dziesięć lat po utworzeniu skautingu w Wielkopolsce, w tragicznym dla polskiego lotnictwa roku 1932, harcerstwo pojawiło się także na terenie Puszczykowa. Nie znalazłem jednak dokumentów jednoznacznie stwierdzających, że takie wydarzenie miało miejsce.

Inicjatorem i organizatorem drużyny harcerskiej w Puszczykowie był hm Zygryf Musydłowski.¹ Informacja taka znajduje się w „Głosie Puszczykowa”, jednodniowce wydanej dnia 18 lipca 1987 roku przez Społeczny Komitet Obchodów 25-lecia miasta Puszczykowa. Przypuszczam, że autorem tej jednozdaniowej informacji był Józef Miszewski,² który doskonale orientował się w dziejach przedwojennego harcerstwa w Puszczykowie.

Datę powstania drużyny harcerskiej w Puszczykowie potwierdzały m.in. termin jej wizytowania, które przeprowadzał h.o. Zygryf Musydłowski 28 lutego 1934 roku. Jeśli bowiem drużyna podlegała wizytacji, a wizytacje odbywały się przynajmniej raz na kwartał, to musiała już jakiś czas działać, organizować się. Dodatkowym faktem twierdzącym pośrednio istnienie drużyny harcerskiej w Puszczykowie są informacje o terminowym składaniu przez druhowych rocznych raportów ze swej działalności. **Raport taki za całokształt pracy w roku 1933 druhowie drużynowi z Puszczykowa nadesłali do Komendy Hufca w oznaczonym czasie.**³

Wyrazem szacunku dla krzyża harcerskiego była między innymi jego ścisła ewidencja. Przeprowadzono ją w powiecie poznańskim na podstawie rozporządzenia zawartego w okólniku Powiatowej Komendy Hufca Harcerzy. W tymże okólniku Komenda Hufca zarządza rejestrację krzyży

harcerskich w ściśle oznaczonym terminie.⁴ Jak wynika z następnego okólnika⁵ takie sprawozdanie, odpis krzyży 9. drużyna Puszczykowa przysłała w terminie. Jest to jakiś przyczynek do uwiarygodnienia stwierdzenia, że harcerstwo w Puszczykowie istniało od 1932 roku.

Poza tym w skautingu przedwojennym istniała zasada rocznej oceny drużyn za całokształt pracy harcerskiej. Oceny oznaczano tzw. kategoriami (A,B,C). W tej klasyfikacji drużyn za rok 1933 Komenda Chorągwi Harcerzy w Poznaniu zaliczyła 9. drużynę harcerzy z Puszczykowa do kategorii B (Rocznik statystyczny, s. 31).⁶

Wobec powyższych faktów trudno nie zgodzić się, że nasze dzisiejsze Puszczykovo nie pozostawało także dawniej na uboczu dziejów, jako jedno z licznych miejsc walki i męczeństwa od zaborów aż po czasy współczesne.

1 Zygryf Musydłowski (1907-1983), żonaty z p. Miszewską, mieszkaniec Puszczykowa. Zajmował się harcerstwem na terenie Komendy Hufca Harcerzy w Poznaniu (powiat poznański), m. in. był wizytatorem drużyn, zastępcą Komendanta Hufca Harcerzy w Poznaniu dla Kazimierza Grendy, Komendanta Chorągwi Harcerzy rozkazem z dnia 21 lutego 1934 roku powołał Komisję na stopień Harcera Orlego i sprawności przy Komendzie Hufca, w skład której wchodził m.in. phm Czesław Łakomy i h.o. Zygryf Musydłowski. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Puszczykowie.

2 Józef Miszewski należał do Społecznego Zespołu Redakcyjnego (sekretarz).

3 Powiatowa Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu, ul. Kilińskiego 13/8. L.dz. 144/34. Okólnik 2 z dnia 28 lutego 1934 roku.

4 Powiatowa Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu. L. dz. 84/34. Okólnik 1/34 z dnia 31 stycznia 1934 roku, punkt 7. Rejestracja krzyży harcerskich musiała się odbyć do dnia 18 lutego 1934 roku.

5 Powiatowa Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu. L. dz. 166/34. Okólnik 3/34 z 18 marca 1934 roku.

6 Związek Harcerstwa Polskiego. Powiatowa Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu. L. dz. 319/34. Okólnik 7/34 z dnia 19 maja 1934 roku.

„Na słowie harcerza można polegać jak na Zawiszy”

Harcerstwo polskie zapracowało na taką opinię od początku swego istnienia. Patriotyzm, walka o niepodległość, poszanowanie ludzi, przyrody i wszelkiego życia, uczynność i szlachetność postaw, życzliwość, dbałość o honor, prawdomówność i pomoc potrzebującym zawowocowały tak chlubną oceną. Dla skauta-harcerza „tak” lub „nie” zna-

czyło tylko „tak” lub „nie”. Bez światłowienia i podtekstów.

W powojennych dziejach tej organizacji trzon niezaprzeczalnych wartości został nietknięty i kultywowany. Wszystkie odpryski były tylko próbą dewaluacji dotychczasowego harcerstwa i sprowadzenia go na tory rozgrywek politycznych. Bez większych rezultatów.

Skąd nazwa harcerzy?

Nazwa nawiązywała do rycerzy-harcowników z okresu wojen obronnych. Harcerz wówczas to dobrowolny żołnierz konny, szczególnie sprawny w pojedynczej lub podjazdowej walce. Za panowania Stefana Batorego i Zygmunta III istniał oddział konnych dworzan, zwanych harcerzami królewskimi.

Puszczykowskie harcerstwo w latach 1932 - 1939

(kalendarium)

Rok 1934

Od roku 1934 znacznie więcej szczegółów z życia harcerstwa w Puszczykowie można znaleźć w Archiwum Chorągwi Wielkopolskiej. I tak w 1934 roku drużyna harcerska otrzymuje proporzec, zewnętrzny symbol jej istnienia i działania. Komendant Hufca Harcerzy w Poznaniu dh Kazi-

mierz Grenda w tym roku mianuje młodzika **Karola Hoffmanna** przybocznym drużyny 9. im. kpt. Franciszka Żwirki, a na wizytatora wyznacza dh'a h.o. Zygryfda Musydłowskiego.¹

Dyscyplina organizacyjna zobowiązywała wszystkie drużyny do składania rocznych sprawozdań ze swej działalności. Obowiązek taki mobilizował harcerzy do

pracy i realizacji zamierzonych celów. Drużyna z Puszczykowa zawsze była zdyscyplinowana i tym razem w terminie złożyła raport z pracy za rok 1933, podobnie zresztą jak drużyna z Lubonia i Kobylnicy - żeby wspomnieć w tym miejscu naszych bliskich i dalszych sąsiadów.

Przy okazji sprawozdań Komendant Hufca Harcerzy przypomniał, że nie mogą

one być tylko czczą formalnością, ale iż „*druhowie drużynowi powinni pamiętać, że praca w drużynie musi być ujęta w przemysłowy program, realizowany dokładnie i wytrwale!*”¹

W październiku 1934 roku dh młodzik Karol Hoffmann otrzymuje od Komendanta Hufca urlop na przygotowanie się i zdanie egzaminu maturalnego. Urlop obowiązywał od 1 października 1934 roku aż do ukończenia szkoły.

Drużynowym zostaje mianowany druha Franciszek Leśniak, a wizytację w ostatnim kwartale 1934 roku przeprowadza phm Czesław Łakomy.² Potwierdza się też opinia o obowiązkowości 9. drużyny z Puszczykowa, która pochwalona została za terminowe nadesłanie do Komendy ewidencji drużyn.

Rok 1935

Śmierć Protektora

„W związku ze zgonem *Pierwszego Protektora naszego Związku pana Marszałka Józefa Piłsudskiego proszę druhow drużynowych, by aż do dalszych wskazówek zarządził w swych drużynach noszenie żałoby na krzyżach harcerekich*”³

Kazimierz Grenda
Komendant

Wizytację 9. drużyny Puszczykowo w 1935 roku przeprowadził dh h.o. br. Franciszek Leśniak.

Tytuł „*Dzielnej Drużyny Hufca*” w 1935 roku zdobyła 9. Drużyna Puszczykowo.³

Przybycznym 9. Drużyny Puszczykowo w 1935 roku został mianowany dh Kazimierz Chęćński.⁴

Rok 1937

Z zestawienia statystycznego na dzień 1 stycznia 1937 roku wynika, że dziewięć drużyna harcerek w Puszczykowie składała się z dwóch zastępów, liczących 22 harcerzy.⁵

W 25 rocznicę powstania harcerstwa Chorągiew Wielkopolska zorganizowała Zlot Obozów 25-lecia Harcerstwa Wielkopolskiego, który odbył się w lipcu 1937 roku w Międzychodzie. Puszczykowska drużyna harcerzy zgłosiła w nim swój udział.⁵

- 1 Powiatowa Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu. L. dz. 144/34. Okólnik 2 z dnia 28 lutego 1934 roku. Skrót h. o. znaczy - harcerz orli.
- 2 Powiatowa Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu. Okólnik 10 z dnia 10 października 1934 roku.
- 3 Powiatowa Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu. L. dz. 321/35. Okólnik 6/35 z dnia 13 maja 1935 roku.
- 4 Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu. L. dz. 134/35. Okólnik 2/35 z dnia 27 lutego 1935 roku.
- 5 Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu. Waty Kościuski 3. L. dz. 1206/37. Okólnik 4/37 z dnia 6 lutego 1937 roku.

Patron 9. drużyny harcerzy

Do obyczajów harcerek należały wybór patrona i nadawanie jego imienia jednostkom organizacyjnym (chorągwi, hufcowi, drużynie). Najczęściej jest to imię bohatera, wielkiej postaci historycznej lub świętego. Dlaczego drużyna w Puszczykowie wybrała za patrona kapitana Żwirko? Spróbujmy zrekonstruować wydarzenia.

W dniu 11 września 1932 roku zginęło w katastrofie samolotowej dwóch polskich pilotów - Franciszek Żwirko¹ i Stanisław Wigura.² Tragedia ta odbiła się szerokim echem po świecie.

Historia ich wyczynów lotniczych i konstruktorskich oraz tragiczna śmierć ludzi, których podziwiała i uwielbiała młodzież, spowodowała niemal lawinę decyzji o ich patronacie, zwłaszcza wśród drużyn harcerzy. Prawdopodobnie tak też się stało z drużyną męską w Puszczyko-

wie. Wybór pilotów na patronów drużyny pośrednio potwierdza tezę, że harcerstwo w Puszczykowie działało już w 1932 roku, bo wtedy entuzjazm z ich osiągnięć i rozpaczy przedwczesnej śmierci zdecydowały o wyborze ich na patronów drużyny.

Przy omawianiu tego problemu pojawia się pytanie, kiedy dołączono (bądź tylko dopisano na proporcju) drugiego bohatera wydarzeń z 11 września 1932 roku do patronowania puszczykowskiej drużynie. Nie znalazłem informacji, kiedy to na-

stało. Pewne jest jedynie to, że po wojnie (lutu 1945 roku) okrągła pieczęć drużyny zawiera tylko jedno nazwisko - Franciszka Żwirki. Pełna nazwa, czyli drużyna Fr. Żwirki i St. Wigury pojawiła się dopiero 15 lutego 1968 roku.³

- 1 Franciszek Żwirko (14.09.1895-11.09.1932), pilot i instruktor lotnictwa, w 1929 roku, wraz ze Stanisławem Wigurą, odbył lot dookoła Europy na samolocie RWD-2 oraz pobił światowy rekord wysokości dla samolotów turystycznych (4400 m).
- 2 Stanisław Wigura (9.04.1901-11.09.1932), konstruktor lotniczy, pionier sportu lotniczego. W 1925 roku skonstruował ze S. Rogalskim pierwszy samolot RW; później budowali RWD. Obaj piloci mieli także inne osiągnięcia (pierwsze miejsce w challenge' w 1932 roku na RWD-6. (Challenge - międzynarodowe zawody samolotów sportowych).
- 3 RW i RWD - nazwy samolotu pochodzą od pierwszych liter nazwisk konstruktorów: inż. Rogalskiego, Wigury (RW) oraz Drzewieckiego (RWD).
- 3 Metryka sztandaru harcerek Chorągwi Wielkopolskiej, Hufca Puszczykowo (były Hufiec Poznań-Powiat) z lipca 1994 roku, nr ewidencyjny 271. Metrykę sporządził hm Zdzisław Wieczorek.

Proporzec 9. drużyny harcerzy z 1934 roku

W tradycji wszystkich formacji wojskowych od najdawniejszych czasów sztandar był znakiem przynależności do określonego zespołu i uważany był za znak, emblemat święty. Święty ze względu na rolę jaką pełnił. Był bowiem symbolem odpowiedzialności, zaufania, jedności, wzajemnej wierności członków chorągwi czy proporca. Za honor uważano służbę pod wybranym sztandarem i broniono go jak twardzi, gdyż sztandar niszczone lub zdobyty przez nieprzyjaciela okrywał hańbą cały zespół i oznaczał zagładę drużyny.

W harcerstwie, które w wielu aspektach wzorowane jest na strukturach wojskowych, proporzec, a szczególnie sztandar, był otoczony szczególnym szacunkiem. Z doświadczeń ekstremalnych, niezwykłych, bojowych jednoznacznie wynika, że najmniejsze ognia organizacyjne struktur tak wojskowych jak i harcerekich, a więc zastępy i drużyny, a nie hufce i chorągwie były siłą scalającą młodzież.

Harcerz czuł się najbardziej związany emocjonalnie z drużyną i w niej znajdował oparcie i pomoc we wszelkich okoliczno-

ciach, bo druhowie z zastępu zawsze byli najbliżsi. Stąd taka siła i znaczenie proporca.

Nie inaczej działo się też w Puszczykowie. Drużyna obrawszy patrona, przygotowywała się długo do opracowania proporca, zewnętrznego znaku jej istnienia. Jaki był ten znak? Na szczęście przetrwał zawieruchę wojenną i w lutym 1945 roku można było go przekazać harcerzom Puszczykowa.

Natomiast w Archiwum Chorągwi Wielkopolskiej Hufiec Puszczykowo pod numerem ewidencyjnym 275 odnotowano, że 9. Drużyna Harcerzy im. Franciszka Żwirki działała przy Szkole Powszechnej w Puszczykowie. Proporzec został przekazany drużynie 10 czerwca 1934 roku. Nigdzie jednak nie znalazłem informacji w jakich okolicznościach to nastąpiło. Brak także wiadomości o fundatorze lub fundatorach i wykonawcy proporzka.

Proporzec uszyty z sukna w kształcie trójkąta o podstawie 50 cm i wysokości 85 cm. Prawa strona w kolorze granatowym, pośrodku szerszej części srebrna lilijka harcerska z literami ONC (Ojczyzna, Nauka, Cnota) na ramionach i ZHP na wiązaniu. Nad

lilijką napis: 9 DRUŻYNA, a pod lilijką PUSZCZYKOWO oraz w prawym rogu u dołu data: 10 VI 1934. W węższej części w dwóch liniach: HARCERZY im. Fr. ŻWIRKI.

Strona lewa w kolorze niebieskim. W części szerszej aplikowany na białym tle zielony stylizowany świerk, zajmujący całą tę część płata. W części węższej słowo CZUWAJ.

Wszystkie litery z obu stron płata w kolorze złotym. Haft mieszany - maszynowy i ręczny. Proporzec z trzech stron obsyty złotym sznurem ozdobnym. Drzewca brak.¹

Dotychczas nie są znane losy proporca w czasie drugiej wojny światowej, kto go przechował i w jaki sposób znalazł się w rękach harcerzy w 1945 roku. Aktualnie jest przechowywany w siedzibie ZHP Poznań-Rejon.

1 Sztandary harcerskie na Ziemi Wielkopolskiej w 80-lecie ruchu harcerskiego. Cz. I. Okres byłego zaboru pruskiego i II Rzeczypospolitej. Opracował Łódź Derda. ZHP Komenda Chorągwi Wielkopolskiej. Poznań 1994. Metryka nr 275 z dnia 12. 12. 1992 roku opracowana na podstawie informacji hm Zdzisława Wieceorka. Zbiory Archiwum Komisji Historycznej Chorągwi Wielkopolskiej ZHP w Poznaniu.

Drugi Złot Hufca w Puszczykowie

Jeśli harcerstwo w Puszczykowie działało już od 1932 roku, to nie dziwi fakt, że Puszczykowo wybrane zostało w pierwszej dekadzie kwietnia 1934 roku na miejsce drugiego złotu hufca. W tym kontekście trudno bowiem przypuszczać, żeby drużyna powstała niespełna kwartał wcześniej była zdolna do organizacyjnego zapewnienia złotu.

A drugi złot hufca odbył się w dniach od 30 maja do 3 czerwca 1934 roku w Puszczykowie. W okólniku zapowiadającym złot Komendant Hufca rysował główne cele spotkania harcerzy. Pisał m. in.:

„Złot ten musi być wiernym odbiciem całorocznej pracy poszczególnych drużyn (...) Przy ocenie drużyn złotych weźmie się pod uwagę: urządzenie obozu, udział w biegu harcerskim i w podchodach, wyniki prób i sprawności, udział przy ogniskach, w zawodach strzelecko-tucznych, umundurowanie i likwidacja obozu”.

Odbył się także konkurs śpiewaczy.¹

Okólnik Powiatowej Komendy Hufca dokładnie informował jak dojechać do Puszczykowa, co ze sobą zabrać, jakie należy uiścić opłaty, a co zapewni miejscowa drużyna harcerska. Droga z dworca kolejowego w Puszczykowie do plaży nad Wartą znaczną była białymi pierścieniami na drzewach na wysokości jednego metra nad ziemią.

Opłata za uczestnictwo drużyny w zlocie puszczykowskim wynosiła 7,50 zł. W sumie tej, którą można było wpłacić w trzech ratach, każda rata po 2,50 zł, mieściła się opłata za zakwaterowanie (stoma, drzewo) i częściowe wyżywienie.

Program złotu rozpisany był w najdrobniejszych szczegółach, podobnie jak podane godziny odjazdów pociągów z Poznania do Puszczykowa i z Puszczykowa do Poznania. Z Poznania odjazdy: 13.32; 15.20; 16.33; 18.40.²

W zlocie brały udział wszystkie drużyny Hufca Poznań. Stan hufca złotowego w dniu 3 czerwca 1934 roku wynosił 291 harcerzy. W różnego rodzaju zawodach złotych o tytuł „Dzielnej Drużyny Hufca” Puszczykowo zdobyło 105 punktów (na 180 możliwych). Dość znacznie wyprzedził Puszczykowo Steżew ze 155 punktami.³

Kwatermistrem złotu był h.o. Zygfryd Musidłowski.

- 1 ZHP Powiatowa Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu. L. dz. 224/35. Okólnik 5/35 z dnia 10 kwietnia 1935 roku.
- 2 ZHP Powiatowa Komenda Hufca Harcerzy w Poznaniu. L. dz. 319/34. Okólnik 7/34 z dnia 19 maja 1935 roku.
- 3 Powiatowa Komenda Hufca. L. dz. 522/34. Okólnik 8/34 z dnia 14 czerwca 1934 roku. Okólnik podpisany przez dha Z. Musidłowski, który został mianowany zastępcą Komendanta Kazimierza Grendy.

Sprostowanie

W artykule „Styczniową, mroźną nocą...”, drukowanym w „Kronice Puszczykowa” nr 4/2004, s. D zamieszczono reprodukcję mapki sytuacyjnej „Gdzie zgineli Niemcy?” z „Gazety Wyborczej. Poznań”. Błędnie jednak przypisano jej autorstwo panu Przemysławowi Maćkowiakowi. Autorami zamieszczonej mapki są bowiem redaktorzy „Gazety Wyborczej”. Przepraszam Autorów mapki oraz Przemysława Maćkowiaka.

W miejsce reprodukcji zamieszczonej przy powyższym artykule powinna znaleźć się mapka sytuacyjna wykonana przez Przemysława Maćkowiaka, którą obecnie prezentuję:

Ludwik Madej

Miejsce zatrzymania pociągu ewakuacyjnego w nocy 23 stycznia 1945 roku według relacji Świątosława Borzeczowa. Oprac. i rys. Przemysław Maćkowiak, 2004.

Redakcja i adjstacja - Ludwik Madej
Skład, korekta, opracowanie
komputerowe - Koło Historyczne